

Kajetan Kovič

Sibirski ciklus

Založba Mihelač, Ljubljana 1992

Verjetno se bo Kovičeva zbirka *Sibirski ciklus* prebila med najbolj opažene pesniške zbirke lanskoletne knjižne bere v Sloveniji. Zbranih dvainštirideset pesmi organsko raste iz njegove antologijske knjige *Labrador* (1976). Podoben motivni repertoar, le da je tokrat razširjen z oživiljenimi liki iz preteklosti, medtem ko je Kovičeva pisava tokrat nekoliko bolj redukcionistična v izboru krajinarskih motivov. Takšna zvestoba nekemu trdno določenemu motivnemu repertoarju ni za Koviča posebej presenetljiva, ker gre verjetno za hommage tradiciji krajinarske topike v slovenski poeziji. V pesmih prevladujejo z asketsko pisavo izrisane podobe zimske pokrajine, prizori z lova, pričakovanja, zaznamovane z značilno tesnobo in notranjim nemirom. Poetična izkušnja, ki raste iz čistih, asketskih in povsem preprostih podob, se kristalizira v to, kar je jedro uganke o smislu človeške eksistence v tem nesmiselnem svetu. Jasnega odgovora ni mogoče podati, kajti skriva se v sijajnih metaforah in bleščečih stilističnih obratih teh pesmi, ki so zvečine soneti in tri štirivrstične kitice.

Te pesmi so sijajne izpovedi o upu in strahu, veselju in bolečini, radosti in trpljenju, optimizmu in pesmizmu. Razpete so med brezsenselnostjo vztrajanja in zavezanostjo smislu bivanja. Potovanja, o katerih z zrelo življenjsko izkušnjo in neoporečnim pesniškim darom pripovedujejo Kovičeve pesmi, so metafora človekove usode. Zbirko sestavlja pet pesemskih razdelkov ali neke vrste ciklusov, ki se dramaturško stopnjujejo proti koncu. V uvodnem razdelku je razpet motivni in tematski prostor, kjer se bodo pesmi dogajale: na ozadju golega in zasneženega zimskega pejzaža se odpirajo vprašanja o smislu in namenu človekovega bivanja. Zapisana so v zgoščenih podobah, vgrajenih v en sam, razčlenjen stavek. Drugi del nadaljuje občutja in podobe iz prvega ciklusa ter nosi naslov *Zima*. Uvaja ga pesem *Mušnice*, v kateri se sklepni verz glasi: "Mušnice, ve strup brez leka." Ciklus sklepa pesem *Živago*, nekakšna poetična poslanica optimizma. Zadostuje, da bralec dojame sporočilo zadnje kitice, ki "izgubljenim v oknu" zagotavlja, da "na koncu vseh stvari je dan". Vmes pa bogat diapazon bivanjskih situacij, od rojstva do smrti prek snubljenja, ženitovanja, poroke, počasnega staranja in umiranja. Vsekakor bralca vsakič znova

preseneti mojstrstvo, s katerim pesnik izpoveduje pretanjenost, a ostre sugestije in oživilja zadržano tesnobne podobe v klasično estetski obliki ter s kasreda asketskim besednjakom. Tretji ciklus nosi naslov *Sence*. V njem so zbrane večinoma tragične življenjske usode znanih literarnih in mitoloških oseb: koprnceča ljubezen med Orfejem in Evridiko, zlorabljen, napačno dojeta usoda Don Juana, zakleta strast med Tristanom in Izoldo, Othellovo besno maščevanje, blodnje in iskanja Don Kihota ter čudovito Orfejevo petje. Pred bralčevimi očmi vstajajo nepozabni prizori, v katerih se skrivajo nevalgične točke človeške eksistence: nasilne smrti in nepozabne ljubezni, z naslodo in dvomom gnane usode. Četrti ciklus je neke vrste nosilni del zbirke, zato je dal knjigi ime. Njegov naslov se v celoti glasi *Sibirski ciklus s komentarjem*. Nosilne pesmi so *Lovec*, *Zemljanka*, *Tujci*, *Ženske*, *Vojaki*, *Pomlad*, *Lovski rog*, *Carji* in *Epilog*. V zgoščenih poetičnih šifrah so sežete ključne točke in lege človeške usode, zato so pesmi paradigme človekovega enkratnega hic et nunc. Tipične postaje, skozi katere gre vsak izmed nas v metežu tostranske eksistence. Komentar, s katerim pesnik pospremi skorajda vsako od leg, pa je pesniška refleksija o mejah, do katerih seže govorica. V tem smislu sta zlasti pomembna drugi in tretji vloženi komentar. Medtem ko se drugi osredotoči na distanco, ki jo zahteva oblika pesmi, saj le z njeno pomočjo nastane pesem, opozarja tretji na svojevrstni paradoks. Dosegljiva so nam le imena, ki so zgolj približna in nezanesljiva, ne moremo pa zgrabiti stvari v njihovi biti, ki je izgubljena za vselej. In še ključno sporočilo, trpko v svojem spoznanju: kar nas povezuje v isti rod, je "le okus po bolečini". Zbirko sklene kompozicijsko sofisticirano zgrajen peti ciklus *Izročilo*. Ciklus je oblikovan kot dialog pesnika z očetom in s samim sabo. V njem se avtor sprašuje o izvoru, namenu in smislu pesniškega početja. Iz celote zasije neomajna vera v poslanstvo in moč pesniške besede: "Molk je zlato, ki le od mrtvih sije, / a Orfej s pesmijo preseže čas." To je sporočilo, ki ga logično napoveduje že začetek zbirke in ki ob deželo sence enakovredno postavlja svetlobo in lepoto dneva. Zveni kot zahvalni psalm za dragocen dar, ki ga je pesnik dobil kot popotnico za pot v neznano, kamor je vržen vsak izmed nas. V tem ciklusu postane tema ustvarjanja in rokodelstva centralna. Ne da se obiti skepse in dvoma, samospraševanja lirskega subjekta o smiselčnosti nizanja imen, ki jih ni.

Pomembno etapo pesnikovega ustvarjanja predstavljajo že omenjene refleksije jezikovnega medija poezije, s katerimi se vrača h koreninam svoje umetnosti. Te refleksije zapisuje z močjo in prepričljivostjo, saj mu v svoji neizogibnosti predstavljajo tisti poudarek, s katerim skuša zaokrožiti svoj opus. Zaveda se, da tke božji plašč iz besed, s katerimi je sestavil svoj prepoznavni pesniški jezik in v katere je zajet "ves davni strah in up brezimnih trum".

Celota je ubrana v optimistično sporočilo. V resnici je Kovičev *Sibirski ciklus* knjiga vrhunske izpovedne moči, v kateri iz vsakega posameznega soneta zasijeta na eni strani žalost in turobnost, na drugi pa milost in radost našega tesnobnega eksistiranja. Spričo tega mu domača literarna kritika upravičeno izreka dolžno hvalo in priznanje ob zrelem in vsebinsko polnem pesniškem izrazu. Iz mojstrskega tkanja

njegovih klasično ubranih verzov izstopamo z večjim čudenjem in modrostjo, kot smo vanje vstopili, saj smo se med branjem navzeli čudenja, modrosti in zrele izkušnje, ki počiva med platnicami pričujoče knjige. Ne preostane drugega, kot da se tem priznanjem pridružim z iskrenim navdušenjem in očaranjem, deloma tudi zaradi neverjetne umetniške kondicije, ki jo Kovič z veščino in vztrajnostjo vzdržuje že štiri desetletja.

Tea Štoka